

EEEH Dergi

Eşit, Erişilebilir, Engelsiz Hayat

Sayı: 16

Haziran 2015

Editörler: Elif Emir Öksüz, Deniz Aydemir Döke.

Yazım Denetimi: Gülcan Altun, Pınar Yavuz.

Web Sorumlusu: Burak Sarı.

Ses Teknik Destek: Engin Albayrak.

Yayınlayan: Engelsiz Erişim Derneği.

İletişim Bilgileri:

Web: <http://eeeh.engelsizerisim.com>

E-posta: eeehdergi@gmail.com

Facebook: www.facebook.com/eeehdergi

Twitter: www.twitter.com/eeehdergi

İÇİNDEKİLER

Editörden.....	3
Orta Doğu ve Balkanlar'ın En Erişilebilir Bilgi Yarışması	4
Engelliler Haftası: Panodan Sonra Gösteri.....	6
Yürüyelim Arkadaşlar	9
Erişilebilirlik Yasası	16
Sağlık Hizmetlerine Erişim: Merkezi Hekim Randevu Sistemi	18
Erişilebilir Belge Hazırlamanın Üç İpucu	21
Ötekiler.....	24
Travma mı Değil mi?	27
Hazırakondu Tipi Sakatların Linçsel Dönüşümü Üzerine Spontane Çeviriler	30

Editörden

Merhaba değerli okuyucularımız, dopdolu Haziran sayımızla karşınızdayız.

Bu sayımızın açılışını Gamze Sofuoğlu'nun Selen Özel Bilgi Yarışması'nı anlattığı yazısıyla yapıyoruz. Ardından Mayıs ayı dolayısıyla yapılan engelliler haftası etkinliklerine Pınar Yavuz'un yazısıyla göz atıyoruz. Tüm öğretmenlerin okuması gereken bu yazı, değişime kendi çevremizden küçük adımlarla başlamanın ve gelecek nesilleri yetiştirme sorumluluğunun yerinde kullanılmasının güzel bir örneği. Artık yaz geldiğine göre, daha çok gezip tozabiliriz. Peki, tarihi ve turistik mekânlar erişilebilir mi? Turizm herkes için mi? Bu sorunun cevabını Gülcan Altun'dan alıyoruz. Konu erişilebilirlikten açılmışken, konuk yazarımız Merve Karakol'un yazısına da bir bakmadan olmaz. Mekânların erişilebilirliği yerine getirilmese de anlaşılır bir olgu. Peki, web sitelerinin erişilebilirliği denince ne anlaşılıyor? Elif Emir Öksüz Sağlık Bakanlığı Merkezi Hekim Randevu Sistemi'ni değerlendiriyor. Sistem sınıfı geçebildi mi dersiniz? Biz ta en başından beri, her şeyin erişilebilir olması için bir mücadele veriyoruz. Bazı belgeleri hazırlarken sadece birkaç ayrıntıya dikkat ederek ta en başından erişilebilir belgeler hazırlamak mümkün ve kolay. Engin Yılmaz bu sayıda bunun tarifini bizlerle paylaşıyor. Deniz Aydemir Döke bu ay kimlik gelişimi temelinde öteki ve ötekileştirmeyi ele alıyor. Eylem Yurtsever, bir görmeyen olarak işitme duyusunu kaybetmenin kendisi için nasıl bir deneyim olduğunu anlatan bir yazıyla bizlerle. Ve kapanışımızı da İlke Çeperli'nin her zamanki gibi mizahi bir yazısıyla yapıyoruz. Herkese iyi okumalar.

Orta Doğu ve Balkanlar'ın En Erişilebilir Bilgi Yarışması

Gamze Sofuoğlu

sofuoglugamze@gmail.com

Engelsiz Erişim Derneği, Selen Özel Bilgi Yarışması'nın sekizincisini 9 Mayıs 2015 günü Boğaziçi Üniversitesi'nde gerçekleştirdi. Bu seneki yarışma, gerek organizasyondaki başarısıyla, gerek yarışmacılara ve izleyicilere eğlenceli dakikalar yaşatmasıyla, gerek insanları başka şehirlerden yarışmaya katılmak veya izlemek için İstanbullara getirebilecek çekiciliğe sahip olmasıyla ve daha pek çok gerekçelerle takdiri hak eden bir organizasyon halini aldı. Ama takdiri en çok hak eden özelliği, Engelsiz Erişim Derneği'nin her organizasyonunun merkezine yerleştirdiği, erişilebilirliği elbette. Yarışma boyunca, her an erişilebilirlik hissedilebiliyordu ve bir kez daha, istenildiği ve çaba gösterildiği takdirde, hemen hemen her şeyin erişilebilir olabileceğine olan inançları arttırıyordu.

Peki, erişilebilirlik adına neler yapılmıştı, birkaç örnekle açıklayayım.

Erişilebilirlik denildiğinde maalesef ki çoğu insanın aklına bir tek fiziksel erişilebilirlik gelir. Ben de fiziksel erişilebilirlik için neler yapıldı, oradan başlayayım. Yarışma Uçaksavar Kampüs'te yer alan Garanti Kültür Merkezi'nin Ayhen Şahenk salonunda gerçekleştirildi. Ne kampüste ne de bina içerisinde kılavuz çizgi mevcut değildi ve bu durum, kampüsü ve binayı bilmeyenler için zorlayıcı olabilirdi. Sabah erkenden metrelerce kablo, binanın giriş kapısından salona, oradan da sahne ve oturma alanlarına, artı tuvalete yönlendirecek şekilde bantla yere yapıştırılarak gerekli olan yerlere döşendi. Buna ek olarak, sahnede çıkabilecek olası bir düşme tehlikesini önlemek için de, sahne kenarlarına güvenlik şeritleri yerleştirildi. Kampüse gelişleri kolaylaştırmak adına da, her gruba bir Engelsiz Erişim üyesi atandı ve otobüs ve metro duraklarından da gönüllü Boğaziçi Üniversitesi öğrencileriyle destek olmaya çalışıldı.

Organizasyondaki erişilebilirlik fiziksel erişilebilirlikle sınırlı değildi elbette. Oturumlarda yarışacak grupların belirlenmesi, oturumlardaki soruların tespit edilmesi ve seyirciye sor bölümleri için hem Braille hem de Latin Alfabeli kura kâğıtları hazırlanarak, tüm bu süreçler de herkes için erişilebilir hale getirildi.

Erişilebilirlik derken görme engelli olmayan yarışmacılar ve izleyiciler de düşünöldü elbette. Tüm sorular projeksiyonla da yansıtıldı ve puan durumları da skor tahtasıyla sunuldu.

Yarışmanın en güzel yanlarından biri, tüm sunucuların ki her oturumda iki sunucu olmak üzere toplamda altı sunucu vardı, görme engelli oluşuydu. Braille bu noktada da sunucuları yalnız bırakmadı. Sunucular tüm soruları Braille Alfabeti aracılığıyla okuyarak tüm misafirlere ulaştırdılar. Hem Engelsiz Erişim Derneği üyesi hem de yarışma sunucularımızdan olan Engin Yılmaz'ın kullandığı yöntem ise, EEEH dergi yazarlarının yazıları seslendirirken kullandıkları yöntemle aynıydı. Engin Abi, bir kulağından soruları dinliyor ve aynı anda duyduklarını söyleyerek soruları misafirlere ulaştırıyordu. Bu yöntemin, Braille'den okumaktan çok daha iyi bir performans sağladığını düşünüyorum.

Son olarak, yarışmacıların soruları cevaplarırken kullandıkları yöntem de, hem görme engelli hem de gören yarışmacılar için tamamen erişilebilirdi. Senelerdir hayalini kurduğumuz oy şablonuna benzer bir cevap şablonu hazırlandı. Cevap kâğıdını, sol üstünde yer alan işarete dikkat edilerek cevap şablonuna yerleştiriliyor. Şablonun üst kısmında, A, B, C ve D harfleri Braille olarak yazılı ve her şıkkın altında da kare delikler var. Cevap kâğıdında bu deliklere gelen yerlerde de şıklar Latin Alfabeti'yle yazılı. İşte grup evet mührünü alıyor ve görüyorsa cevap kâğıdındaki Latin harfin üzerine gelerek mührü basıyor, görme engelliye de şıkkın Braille versiyonunu bulup altındaki deliğe evet mührünü basıyor. Eee, şimdi bunu anlatmışken YSK'ya selam göndermemek olmaz değil mi? Evet sevgili YSK, biz hala oyumuzu böyle basit ve maliyetsiz yöntemlerle kendimiz kullanmak istiyoruz.

İşte sekizincisi düzenlenen Selen Özel Bilgi Yarışması erişilebilirlik düzenlemeleriyle böyle bir organizasyonda. Yarışmayla alakalı merak ettiğiniz her şeyi aşağıdaki linkten bulabilirsiniz.

<http://www.engelsizerisim.com/yazilar.php?oku=1&bolum=25&id=833>

Ben bu güzel organizasyonda emeği geçen Engelsiz Erişim Derneği üyelerine, yarışmamıza sponsor olan Sesli Betimleme Derneği'ne, Boğaziçi Üniversitesi gönüllü öğrencilerine fırsatını bulmuşken teşekkür etmek istiyorum. Seneye çok çok daha erişilebilir bir yarışmada buluşmak dileğiyle.

Engelliler Haftası: Panodan Sonra Gösteri

Pınar Yavuz

pinyav@gmail.com

Geçtiğimiz sayıda engelliler haftası nedeniyle okullarda konuyla ilgili hazırlanan pano çalışmalarını hakkında yazmıştım. Bu sayıda da görev yaptığım okuldaki bir öğretmen arkadaşımın aynı hafta kapsamında öğrencileri ve bazı velileriyle birlikte hazırladığı gösteriden, daha doğrusu bu gösterinin hazırlık sürecinden bahsetmek istiyorum.

Öğretmen arkadaşımın ismi Döne. Döne Öğretmen, engelliler haftası çerçevesinde sınıfla bir çalışma yapmak istediğini söylediğinde, sınıfın görme, işitme ve bedensel engellilik temaları ile üç gruba ayrılabilirliğini ve öğrencilerin sorumlu oldukları engel türü ile ilgili tiyatro, şiir, bilgilendirici afiş ve pankart hazırlayabileceklerini konuşmuştuk. Gruplar, sorumlu oldukları tema ve çocukları çalıştıracak olan velilerimiz belirlendikten ve gruplar bir süre çalıştıktan sonra önce öğrencilerin hazırlıkları kontrol edilerek geri bildirim verilecek, ardından öğrenciler ve çocukları çalıştıran velilerle bir araya gelinecek ve birkaç provanın ardından gösteri hem velilere hem de okuldaki diğer sınıflara sunulacaktı.

Döne Öğretmen ile birlikte grupları ayrı ayrı ziyaret ederek provalarını seyredip önerilerimizi sunduk ve bazı noktaların değiştirilmesini sağladık. Bunlar neler miydi? Mesela, geçtiğimiz sayıdaki yazıda bahsettiğim “İnan kimse istemez, eksik olsun bir yeri, sağlamsan yavrum şükret, değerlendir günleri” şiirini bir öğrencinin kullandığını gördük. “Sağlamsan yavrum şükret” cümlesini nasıl değiştirelim diye düşünürken Döne Öğretmen’in önerisiyle “Hayat yaşamayı bilince güzel” ifadesine çevirdik.

Bir velimiz bedensel engellilik teması kapsamında sokakta dilencilik yapan ve bir bacağı olmayan bir kişiyi; ayrıca iş ve işçi bulma kurumuna gelen bedensel engelli bir kişiyi canlandıracaklarını söyledi. Bedensel engelli kişiyi muhtaç ve aciz gösteren bu drama yerine; iş başvurusu için mülakata gelen engelli ve engelsiz adayların olması ve mülakat sonucunda engelli adayın başarılı bulunarak işe alınmasının gösterilmesinin daha uygun olacağını belirttik. Yine çocuğunu sırtında taşıyarak okula getirip götürülen ve yılın annesi seçilen kişiden bahsetmek istediklerini söyleyince; bunun aslında kişinin eğitim hakkının ihlali ve ayrıca ailelerin kendi çözümlerini üretme çabası anlamına geldiğini belirttik. Tüm bu hak ve

hizmetlerin kişilere bırakılmayarak devlet tarafından sağlanması gerektiğini ve bunun iyi bir şeymiş gibi gösterilmesinin doğru olmayacağını söyleyerek çıkartılmasını sağladık.

Görme engelliler grubunda hazırlanan kısa tiyatro gösterisinde ayakları olmayan bir engelli, engelsiz bir kişi ile sohbet ederken uzaktan gelen kör bir kişiyi göstererek “Bak bizim Şevval geliyor. Kör Şevval derler ona. Gözlerini daha 6 yaşındayken kaybetmiş. Anlayacağın dünyası kapkaranlık. En azından benim dünyam aydınlık. Ya onun yerinde olsaydım.” repliğindeki görme engelli bireyin dünyasının kapkaranlık olduğunu söyleyen cümleyi ve karşılaştırma yaparak kendisinin daha iyi durumda olduğuna şükreden ifadeleri öğrenci ve velilere gerekli açıklamaları da yaparak metinden çıkarttık. Aynı metinde görme engelli kişi yolunu kaybetmişti ve kendisine alaycı bir şekilde yaklaşan iki kişiyle konuşuyordu. Bu noktada da kör kişinin ağzından gerektiğinde destek verebilecek insanların bulunmasının iyi olduğu fakat örneğin yolun ortasına park eden arabalar olmasa kendisinin tek başına şaşırmadan yolunu ve yönünü bulabileceği ifadesini ekledik. Ayrıca yine aynı öğrenciye otobüse bindiğinde sesli sistem sayesinde gitmek istediği yere, mesela sahile rahatlıkla ulaşabildiğini, orada güzel bir gün geçirdikten sonra eve döndüğünü söylettik. Bunun yanı sıra velimizden körlerin kullandığı destek teknolojileri, Braille alfabe ve benzer konularda bilgilendirici çok kısa bir metin hazırlamasını rica ettik.

Bu tür çalışmaların vazgeçilmez sloganı olan “Her insan bir engelli adaydır” cümlesini de gerekçeleriyle açıklayarak (bakınız: Elif Emir Öksüz’ün 14. sayımızdaki yazısı) kaldırdık.

İşitme engelliler grubu ve ayrıca görme engelliler grubu da internetteki videolardan izleyerek öğrendikleri iki şarkıyı işaret dili ile başından sonuna sergilediler. Ayrıca 3E kuralı (erken teşhis, erken cihazlandırma ve erken eğitim) ve işaret dili hakkında bilgi veren kısa pankartlar da hazırlanmıştı.

Gösteri engelliler haftasında hem velilere hem de diğer sınıflara sergilendi. Tepkiler oldukça olumluydu. Birkaç gün sonra gösteriyi izleyen bazı öğrenciler yanımıza gelerek gösteride kullanılan işaret dili şarkısını yine işaret dili ile bize başından sonuna söyledi. Ama en güzeli öğrencileri çalıştıran velilerden birisinin her şey bittikten sonra Döne Öğretmen’e söyledikleriydi: “Ben provalarda kullandığımız bazı ifadelere ya da hazırladığımız bazı dramalara yaptığınız müdahaleleri anlamamıştım, “Neden sanki ne gerek var, neden yanlış olsun ki?” diye düşünmüştüm. Ama tüm bu sürecin sonunda ne demek istediğinizi şimdi anlıyorum.”

Sonuç olarak bu tür gösterilerde kullanılan ve engelliliğe dair olumsuz bakış açısını pekiştiren tüm ifadeler başlangıçta bizim okulumuzdaki gösteride de vardı. Fakat çalışmayı düzenleyen öğretmenin doğru bir bakış açısına sahip olması, gerekli müdahaleleri yaparak gösteriyi şekillendirmesi ile hem çalışmayı yürüten ğrenci ve veliler için önemli bir öğrenme süreci gerçekleşmiş, hem de pek çok çocuğun ve velinin hak temelli ve eşitlik vurgusunu yapan bir gösteri izlemeleri sağlanmıştır. Tam da olması gerektiği gibi.

Yürüyelim Arkadaşlar

Gülcan Altun

guleycane@gmail.com

Baharla birlikte attık kelimenin tam anlamıyla kendimizi sokaklara. Öyle güç bir kış geçirdik ki güneş kendini gösterir göstermez zincirlerinden boşanıverdi insanlar. Bir çay içmeye çıkıyorsun, boş masa bulabilene aşk olsun resmen.

Her türlü engelleme ve engebeye karşın engelliler de çıktı dışarıya. Gerçi onlar engellemelere alışık olduklarından mıdır nedir kış mış dinlemeden ocağın ortasında da atmışlardı kendilerini sokaklara. Kamu kurum ve kuruluşlarına mekânları erişilebilir kılmak için yasanın verdiği süreyi uzatanlara inat, en kalabalık yerlerde boy gösteriyorlardı.

Herkes İçin Turizm Derneği, her türlü ayrımcılığa karşı engelli engelsiz demeden “ne işiniz var oralarda” ya da “nasıl gezeceksiniz bu halinizle” dayatmalarını sallamadan yollara düştü. Bir avuç aklı başından uçmuş kör, yanlarına aldıkları diğer engel gruplarından birkaç uçukla birlikte hadi gidiyoruz deyip doluşuyorlar araçlara ve dağ tepe dolanıyorlar habire.

Kurulalı henüz iki yıl gibi kısa bir süre olmasına karşın İzmir ve yakın çevresinde gezilebilecek bilinen nere varsa keşfe çıkıyorlar. Hepsinde olamasa da bu gezilerin bir kısmında ben de buldum ve çok zevk aldım. Babamın "ayakta durmayı beceremiyorsun, gene de yerinde durmuyorsun" serzenişlerini duymazdan gelerek gerek engellilerle gerekse engelsiz topluluklarla ama çoğunlukla yakın tanıdıklarla pek çok gezilere katıldım. Yakın tanıdıklarla diyorum, bu söylemim lütfen yanlış anlaşılmasın. Ben körler ya da daha genel anlamda engelliler ancak yakınlarıyla seyahat edebilir demek istemiyorum kesinlikle. Birincisi böyle bir ortamı daha sıcak ve eğlenceli buluyorum. İkincisi ve daha önemlisi benim özel durumum gereği, mesela ticari bir tur şirketiyle seyahat etmem sıkıntı olabilir kanaatindeyim. Özel durumumdan neyi kast ettiğimi bilmeyenler için kısaca açıklamam gerekirse: Ben pek çoğunuzun bildiği gibi NMO, yani Devik hastasıyım. Hastalık nedeniyle görme engelimin yanı sıra hareket sistemimde de kısıtlama var ve bu sebeple ortopedik engelliyim de denilebilir. Neyse bu benim özelim, asıl konumuza dönecek olursak.

Biraz İzmir'deki Herkes İçin Turizm Derneği'nden söz etmek istiyorum. Ali Aydoğmuş ile yaptığım küçük telefon sohbetinden öğrendiklerim şunlar: Dernek, 2013 yılının Eylül ayında

Ali Aydoğmuş önderliğinde Kürşat Bedir, Murat Boylan, Akın Kozan, Belgin Aktepe ve Nuray Aydoğmuş tarafından kuruldu. Bu arkadaşlarımızın üçü görme, biri ortopedik engelli. Diğer ikisi ise engelli yakınıdır.

Dernek, turizm alanlarında engellilerin varlığını göstererek farkındalık oluşturmak, bu alanlarda erişilebilirliği dayatmak ve engellilerin en etkin bir biçimde istihdam alanı bulabileceğine inanılan turizm, yani hizmet sektöründe çalışabilirliği gözler önüne sermek amaçlarıyla yola çıkmış.

Adını andığımız dernek ile Efes antik kentine ve aynı gezi kapsamında Meryem Ana'ya gittik. İzmir içinde, pek çok kimsenin önünden gelip geçtiği halde özüne dair tek bir şey bilmediği özellikle Basmane'deki tarihi mekânları tanıdık. Yakın geçmişte de Bergama'yı gezdik. Onlar benim katılmadığım gezilerde de buluştular. Örneğin; Çanakkale'ye ve Pamukkale'ye, gittiler. Geçtiğimiz yaz biri tekne turu olmak üzere ki buna da katılmayı çok istemiştim iki kere Çeşme gezisi yaptılar. Ayrıca İzmir'in müzelerini ziyaret ettiler. Nelerle karşılaşacaklarını biliyorlardı ama var olduklarını orada da, hatta illaki müzelerde göstermek şarttı. Çok istememe karşın bu gezide de bulunamadım ne yazık ki.

Neyse ki çabaların bir nebze olsun boşa olmadığını Kültür Müdürlüğü ve İzmir Büyük Şehir Belediyesi kapsamında bir şeylerin değiştiğini gözlemleyerek anlıyoruz. Onlar da artık "ne anlamı vardan uzaklaşıp kabullenme ve destekleme noktasına taşındılar", diyor Ali.

Dernek adına bir web sitesi kuruldu. Henüz yeni yeni oluşturulan bir site ama kısa zamanda geliştirilmesi hedefleniyor. Site kapsamında engelli odası bulunan turizm alanları gösteriliyor. Asıl hedef tüm mekânların engelli erişilebilirliğine sahip olmasını sağlamak. Ancak bu hedefe ulaşana değin engellilerin korkmadan, hiç değilse az da olsa engelli duyarlılığı bulunan yerlerden hizmet alabilmelerini sağlamak. Ayrıca İzmir çevresinde başlatılan, sosyal mekânlarda erişilebilirlik kriterlerine uygunluğu bulunan mekânlara verilen kırmızı bayrak uygulamasını tanıtmak ve kırmızı bayraklı mekânları sergilemek.

Gelelim benim bu gezilerden edindiğim izlenimlere:

Efes'te en çok dikkatimi çeken birçok yerde olduğu gibi tekerlekli sandalyelerdeki arkadaşların hep belli bir yere kadar gitmek zorunda kalmaları. İleri geçemediler pek çok yerde, sorunun nasıl çözümlendiğini ben o an yürümeye devam etmek zorunda olduğumdan anlayamadım ama sonradan öğrendiğime göre kimi yerlerde tahta rampalar koymuşlar. Bu

sayede cesaret edebilen bir arkadaşın bizimle yola devam ettiğini fark ettim. Diğer iki arkadaş ise gezi aracına geri dönmek zorunda kalmışlar. Daha önce vurguladığım gibi benim de ortopedik bir engelim var ama az da olsa kendimi kurtaracak kadar yürüyebildiğimden engebeleri biraz daha aşabildim. Efes'ten deneyimli olan bu arkadaşlarımız belki de bu yüzden Bergama'ya gelmediler bile. Zira Bergama hareket açısından Efes'ten daha zor bir parkur bence.

Bana bir kör olarak en acı geleni ise tam anlamıyla algılayarak dokunamamak eserlere. Dokunamamak ayrı sorun, kısa zamanda çok yer tanımak zorunda olmak ayrı. Eserlerin erişilebilirliği adına hiç bir şey yapılmadığı gibi onları tanıtmak için de ne yazık ki açıklayıcı hiçbir bilgilendirme yok. Diyelim ki tarihi kalıntılar çok değerli ve onlara dokunmak sakıncalı olabilir, aslına uygun maketleri yapılabilir. Tanıtıcı açıklamalar çeşitli formatlarda yanlarına iliştilirilebilir. Tarihi eserlere dokunmak demişken, doğru dürüst hiçbir eserine sahip çıkamazken bu tür yerlere ziyarete gidebilen az sayıdaki engelliden sakınmak hakikaten trajik komik.

Turizm deyince müzelerden hiç söz etmemek olmaz. Müze erişilebilirliği tahmin edeceğimiz üzere diğer turizm faaliyetleri gibi erişilebilirliği sıfır olan bir alan. Bu konu ayrı bir yazıda uzun uzun ele alınabilir. Şimdilik kendi deneyimlerim ve Ali'nin İzmir içi müze gezisi hakkında gruplara yolladığı iletiden aldıklarım doğrultusunda birkaç bir şey söylemekle yetineceğim. Gezebilirlik açısından merdivenler, olmayan rampalar, eski bina göre de yapıların olması gerektiği gibi müzeye çevrilmesi sonucu neden olduğu hareket kısıtlılığı hepimizin tahmin edebileceği aşikâr bir sorun. Bunun yanı sıra müze denilince ilk akla gelen camekânla kaplı duvarlar, tahmin üzere bildiğimiz camekân ardında raflar ve üzerinde eserler. Tabii ki bir görme engelli için anlamsız soğuk elle dokunulabilen kaygan zemin. Gezdiğim müzelerden aklımda kalanlar; Çanakkale'de birkaç yıl önce gittiğimde kale içi müzesine ve şehir içindeki birçok müzeye gittik. Kale içi müzede görmeyenler için Braille yazılı basılı metinler vardı. Anladığım kadarıyla müze ve içindeki eserlere ilişkin açıklamaları içeren kaynaklardı bunlar. Tabii kısıtlı zaman ve karışık kalabalık içinde o metinleri okuyabilmek neredeyse imkânsız. Bununla birlikte her şeye değil ama bir grup engelli topluluğu olduğumuzdan dokunabileceğimiz her nesneye dokunduğumuzu anımsıyorum. Ancak gören bir grupla gittiğimizde ne yazık ki bu kadar şanslı olamıyoruz. Çünkü onlar bakıp geçiyorlar oysa biz ya da en azından ben en ince ayrıntısına kadar dokunmak istiyorum elime aldığım şeye. Oysa zaman kısıtlı ve olabildiğince hızlı olmak gerek. Eskişehir Cam Müzesini ve yapay nehir üzerindeki müzeleştirilmiş Korsan Gemisi'ni hatırlıyorum. Oralarda da tümüne

değil ama dokunabileceğimiz eserlere dokunmuştuk tek tek. Eskişehir’de de bir araba kördük ve benim için değişik bir deneyimdi. Daha bu sene gören gruplarla Denizli’ye ve bir kez daha Çanakkale’ye gittim. Denizli deki müze ortopedik engelliler için gördüğüm en uygun müzeydi. Düzayak, rahatlıkla girilebilir. Geniş bir odada duvarlarda sergilenen yapıtlar, tekerlekli sandalyenin hareket kabiliyeti nispeten iyi. Ancak bir kör için anlamsız bir yer. Zira hiçbir şeye dokunmanıza izin vermiyorlar. Gören bir grupla olduğunuzda ise sizi hiç hiçine adamdan saymıyorlar. Orada da beton kalıpla çevrilmiş bir eserin dışını şöylesine yokluyordum ki görevli geldi ve "dokunmak yasak hanımefendi" dedi. Ben de mosloya mosloya "ben körüm nasıl anlayacağım" dedim ama o basit bir memurdu ve görevi orayı korumaktı. Mücadeleye girmedim ve getirilen süngerleri çıkmış iskemleye ilişip diğerlerini beklemeye koyuldum.

Çanakkale'de'de yeni bir yer açılmış. Savaşı baştan aşağı anlatan 3 boyutlu bir sinevizyon gösterisi. Siz, 11 salon geziyorsunuz ve seyrediyorsunuz savaşı içindeymiş gibi. Tabii en son salonda cumhurbaşkanının reklamı var. Neyse erişilebilirlik açısından ortopedik engelliler için durum hakkında çok yorum yapamayacağım. Ancak çok sıkıntı olacağını düşünmüyorum. Asansörler ve rampalar vardı. Ben genelde gören iki kişinin rehberliğinde ve çok yorgundum. Tekerlekli sandalye dâhil arkadaşların hareket kısıtlılığının nispeten iyi olabileceğini tahmin ediyorum. Gerçi biz binaya girerken çok fazla merdiven çıktık. Bunun için rampa var mıydı bilmiyorum. Görmeyenler için sesli betimleme yoktu. İşaret dili betimlemesinin olduğunu da zannetmiyorum. Gerçi ben çıkarken oradaki görevlilere belirttim. Biz iletelim dediler. Bir şey çıkacağından umudum yok ama neyse. Birçok detay düşünülmüş. Dışarıdaki salonlar müzeleştirilmiş. Tabii gene eserler camekân artlarında ve dokunmak imkânsız. Bu kadar şeyi niye anlattım. Bizler birçok turistik mekâna ücretsiz giriyoruz refakatçilerimizle birlikte. Ben de bu sinevizyon gösterisi dâhil hiçbirine para ödemedim. Hatta Bergama gezisinde görevliler bize 2 yıl boyunca kullanabileceğimiz, bu sayede beklemeden kapılardan direkt geçişi sağlayan kartlar bile oluşturular sağ olsunlar. Ancak refakatçilerimiz gişelerden kupon alıp geçmelilermiş. Ben refakatsiz hareket edemeyen biriyim. Bununla birlikte bağımsız harekete çok iyi olan biri bile aşırı engebeli ya da hareket kısıtlılığı etrafın hassasiyeti nedeniyle çok zor olan tarihi ve kültürel alanlarda refakatçisi olmadan kapıdan geçen bir engellinin hiçbir işine yaramıyor bu kartlar ne yazık ki. Bir de gerekli gereksiz her şeyin engellilere bedava dağıtılmasına karşıyım ama müzeler konusunda hiç de rahatsızlık duymuyorum. Benim için boş bir salondan farksız olan bir yapıya beş kuruş para ödemek içimden gelmiyor. Hakkını vererek bilmek istediğimi tanıma imkânı sunsunlar,

gerekli paranın iki katını sırf o varlıkların hakkıyla korunabilmesi için ödemeye vallahi de billahi de razıyım.

Gezilerden bahsederken birkaç kelime de rehberlerimiz hakkında söylemek istiyorum. Benim arkadaşlarla katıldığımız tüm gezilerde tanıdığım rehberler çok tatlı insanlardı. İşleri sürekli çok çeşitli insan gruplarıyla olduğundan mıdır nedir tüm rehberler mi böyle şeker insanlar yoksa bizimkiler mi öyleydi bilmiyorum. Özellikle engellilerle katıldığımız gezilerdeki rehberlerin hepsinin ilk yaşadığı şaşkınlık, korku, heyecan ve nasıl yaparım endişesi oluyormuş. Bizleri tanıdıktan kısa bir süre sonra şaşkınlıkları artarak taşıyor ve yüzlerine kocaman bir gülümseme oturuyor. Gün sonunda vedalaşırken ne zaman isterseniz sizinleyim diyorlar. Burada da dürüst olmak gerekirse engelliler için olan geziler daha detaylı açıklamalarla daha anlaşılır oluyor bence. Hele Efes ve Bergama gezilerinde olabildiğince bütün detaylar rehberimizce tüm görsel özellikleriyle anlatıldı bize. Bu noktada son olarak daha önce engelli bir grupla gittiğimiz Çanakkale'de ki o zaman Turizm Derneği henüz kurulmamıştı ancak bu geziyi Kürşat Bedir organize etmişti ve o da çok güzel bir geziydi. Rehberimiz şoföre yanaşmış ve şaşkın bir heyecanla "ben nasıl anlatabilirim arkadaşlara" diye ürkekçe sormuş. Daha önce bizimle Eskişehir Ödemiş ve Bursa'ya da gelmiş olan ağabeyimiz, "sen hiç kafanda büyütme, herkese nasıl anlatıyorsan öyle anlat, onlar seni yönlendirir" demiş. Adamcağız o kadar detaylı anlattı ki bize her şeyi siperlere bile girmiştik o zaman. Gün bittiğinde "buraya tekrar gelerseniz, muhakkak bekliyorum" dedi. Geçen gün gören grupla gittiğimde siperlere yanaşamadım bile. Son bir not, bunu muhakkak iletmeliyim siz gülün diye. Bergama gezisindeki rehberimiz grup hakkında bilgilendirilirken Ali "25 tane görmeyen var" demiş. Adamcağız şaşkınlık, korku ve heyecandan tüm gece uyuyamamış. Bergama gibi etrafi uçurumlarla çevrili, gerçi koruma demirleri var ama gene de tehlikeli bir alan. 25 tane kör ve bir gören rehber. Adamcağız ikisini iki koluma alsam diğer 23'ü ne olacak diye tüm gece almış almış vermiş.

Diyeceğim; bizimki de iş, en zaruri ihtiyaçlar için sokaklar hatta tuvaletlerin erişilebilirliğini gözetmeyenler, tarihi mekânların erişilebilirliğini mi düşünecek?

Düşünecekler! Yaşıyorsak, bir aradaysak, yaşam herkes için varsa, herkesin her türlü ihtiyacına yanıt verilecek.

Son olarak söz konusu dernek ve gezileri hakkında dergimiz yazarlarından Pınar Yavuz'un önerisiyle benden başka katılımcıların da görüşlerine yer vermek istedim. Herkes İçin Turizm Derneği'nin Facebook sayfasına yaptığımız çağrıya gelen bildirimlerden ve özelden çok yakın iki arkadaşımın aldığı dönütler sonrasında çıkardığım sonuçları kısaca özetlemek isterim. Ben dâhil gezilere katılan herkesin ortak endişesi, farklı engel gruplarından bir otobüs insanın bir arada nasıl hareket edebileceğiydi. Üstelik bunu sınırlı bir zaman içerisinde yapmak zorundaydık. Ancak asgari müştereklerde bulduğumuzda, herkesin sadece engelliler arasında değil, her yerde ve her zaman hoşgörü sınırlarımızı geniş tuttuğumuzda olmayacak bir şey değil. Zira biz gezi katılımcıları bunu başardık. Başka başka grup engelliler, her türlü konuda birbirlerine destek olabiliyorlar, bunu da yaşayarak gördük. Mesela Akın Abi'nin dediği gibi zihinsel engelli biri görme engelli birine rehberlik yapabiliyor. Veyahut görmeyen biri, tekerlekli sandalyeli bir arkadaşımızın motor gücü olabiliyor. Gezdiğimiz yerlerde engellilerin de turizm alanlarında var olduğunu gözler önüne açıkça sermiş olduk. Yani bir nevi farkındalık oluşturduk. Ayrıca ne yapıp ne yapmamamız gerektiğini de yavaş yavaş öğreniyoruz ve zamanla daha da öğreneceğiz. Mesela yorum bırakan arkadaşlardan birinin dediği gibi: Gideceğimiz yerler hakkında öncesinde internette yapacağımız küçük bir araştırma ile bilgi edinebiliriz. Böylece rehberin anlattıklarını daha iyi anlayabilir ve daha netleştirici sorular sorabiliriz.

Yakınmalar ise tahmin ettiğiniz gibi. Görmeyenler, rehberin anlatılarından ortamı düşlemek zorunda kalıyor; ortopedik engelliler engebeli arazide çok sınırlı hareket edebiliyor ya da hiç kıpırdamıyor ve uzaktan görebildiğiyle yetiniyor. Arkadaşlarımdan Murat Boylan ise başka bir konuya parmak basıyor. Araç tahsisi, özellikle tekerlekli sandalyelilerin de rahat kullanabileceği araçları bulup ayarlamak zorluyor çok zaman. Otel vb yerlerin erişilebilirliği tabii ki gözetilmiyor. En büyük sorunlardan biri ise gene tahmin edileceği gibi tuvaletler. Çoğu arkadaş, ben de dâhil, tuvalet konusunu çok önemsiyoruz. Gideceğimiz yerlerde acaba tuvaletler nasıl, kullanabilecek miyiz diye önce onu sorguluyoruz.

Sonuç; turizm alanlarında hareket edebilmenin herkes için, hele hele engelliler için zorlayıcı olduğunun bilincindeydik ama geziler sonunda yorgun ama hoşnuttuk. Umutlu muyuz gelecek için? Umutlu olmak istiyoruz. Ve biliyoruz ki biz var oldukça her yerde, her zaman, bizi görmezden gelemeyecekler.

Geziler hakkında arkadaşların bıraktığı yorumların tamamını okumak için ki okumanızı şiddetle tavsiye ederim. Ben yazıyı çok uzatmamak adına tamamen alamadım. Derneğin Facebook sayfasını aşağıdaki linkten ziyaret edebilirsiniz:

<https://m.facebook.com/groups/456670814406352?refid=46&slid=eyJzZWZlY2hfc2lkIjoiYjEzMTY0MTBIM2Y3ZTJiNTFjYjgzZjg5MzRiOWExY2YiLCJxdWVyeSI6ImVuZ2VsbGkgZ2V6Z2lubGVyIiwic2VhcmNoX3R5cGUiOiJTZWZlY2giLCJzZXFiZW5jZV9pZCI6MTQ1MTcwNTYyNywicGFnZV9udW1iZXIiOiJEsImZpbHRlc>

Ayrıca Herkes İçin Turizm Derneği'nin web sitesine şuradan ulaşabilirsiniz.

<http://herkesicinturizm.org/>.

Erişilebilirlik Yasası

Merve Karakol

mervekarakol@msn.com

2005'te yürürlüğe giren ve süresi 3 yıl daha uzatılan erişilebilirlik yasası, kamu kuruluşlarına ait resmi yapılar, mevcut tüm yol ve kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları, kamu hizmeti için resmi binalar ile ibadet yerleri, özel eğitim, özel sağlık tesisleri, sinema, tiyatro, opera, müze, kütüphane, konferans salonu gibi kültürel binalar ile gazino, düğün salonu gibi eğlence yapıları otel, özel yurt, iş hanı, büro, pasaj, çarşı, alışveriş merkezi gibi ticari yapılar, spor tesisleri, yüzme havuzu, genel otopark ve buna benzer umuma ait binaları kapsıyor.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonu da, hala yasaya uygun plan ve proje geliştirmeyen kurumlara denetlemeleri sırasında, erişilebilirliğe yönelik bir çalışma yoksa 50000 lira, ayrıca yükümlülüklerini yerine getirmeyen kamuya açık her türlü yapı ve toplu taşıma sahiplerine komisyonlar tarafınca her bir tespit için 1000 liradan 5000 liraya kadar idari para cezası uyguluyor. Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği (TOHAD) başkanı Süleyman Bulut' un 2014'te bildirdiği araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de 12417 otobüsten yüzde 32,83'ü ortopedik engellilere, yüzde 7'si görme engellilere, yüzde 6.09'u işitme engellilere uygun durumda. 2877 kamu kuruluşunda 6995 binanın 4592'sinde yapılan incelemeye göre, sadece yüzde 6.3'ünde hissedilebilir yüzey, yüzde 42'sinde asansör, yüzde 22.7'de sesli uyarı sistemi, yüzde 47'de yatay dolaşım sistemi, yüzde 0,48'inde indüksiyon döngü sistemi olduğunu ekledi. 7.7.2015'e sayılı günler kalmasını da göz önünde bulundurursak, sürecin ne kadar yavaş ilerlediğini rahatlıkla görebiliriz. Buna mukabil yaşadığım en yakın örnek, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde yapılan ve belediye başkan yardımcısının da olduğu kutlama yerinin seçimiydi. Burada da asansörün olmaması sebebiyle etraftaki dört tane garsonun yardımıyla sandalyemden kaldırılarak salona taşındım.

Benden önce konuşma yapan belediye başkanı sağ olsun engellilerle empati yaptığını ve herkesin birer engelli adayı olduğunu yineledi ve erişilebilir hayat için çalışmaları olduğunu söyledi. Üzerinden dört ay geçmesine rağmen ne kutlama yapılan yerde asansör yapıldı ne de konuşmamda belirttiğim erişilebilirlik koşulları değişti. Asansör demişken bir trajikomik

hikâyemi de anlatmak isterim. İki yıl önce dikey geçiş sınavlarına kayıt yaptırmak için Manisa Salihli ilçesindeki Celal Bayar Üniversitesi'ne gittim. Binanın yaklaşık beş altı yıl önce inşa edildiğini bildiğim için bir sıkıntı yaşayabileceğim aklıma bile gelmedi. Kapıdaki görevliye büronun nerede olduğunu sorduk ve ikinci katta olduğunu söyledi. Biz de tamam diyerek annemle asansörü aramaya başladık. Binayı tavaf etmemize rağmen bir türlü bulamadık. Tekrar görevlinin yanına gelerek nerede olduğunu öğrenmek istedik. Bu binada asansör yok ki diyerek yardım edebileceğini söyledi. Bende 'gerek yok' dedim ve annemi evraklarımla birlikte yukarı gönderebileceğimi söyledim. Annemin yukarı çıkmasıyla inmesi bir oldu. “Merve senin de ikinci kata gelmek zorunda olduğunu çünkü fotoğraf çekileceğin web kameranın bilgisayara monteli olduğunu söylediler” dedi. Bende etraftaki öğrencilerden kolumdan tutmalarını rica ettim, ama yardımsever öğrenciler arkadaşlarını da çağırarak “sen yorulma abla biz şimdi hallederiz” diyerek arkadaşlarıyla birlikte bir anda sandalyemin dört tarafından tutarak Mısır tanrıçaları gibi yukarıya taşıdılar beni. Kaydımı yaptırdıktan sonra da aynı ritüeli tekrarlamak zorunda kaldık. Son olarak ise bir ay önce ALES başvurusu için yine aynı yerin kapısını çalmam gerekiyordu. Gitmeden önce bir umut telefonla arayarak asansörün yapılıp yapılmadığını sordum. Tabii ki aynı üniversite iki sene önceki gibi erişilebilirlikten bir haber bıraktığım gibi duruyordu. Aynı rezilliği bir daha yaşamamak için ÖSYM'nin çağrı merkezini aradım. Fotoğrafımın yenilenmesine gerek olmadığından ilgili evrakları bize yollaman yeterli deyince, acınacak halime güldüm ve rahatladım diyebilirim.

Her defasında bizlerle empati yapan belediyelere, kamu kurumları ve kuruluşlarının başkanlarına sesleniyorum! Öncelikle yedi yıldır oluşturulan bu mevzuatları hayata geçirin. Proje üretmiyorsunuz, hiç olmazsa hukukun üstünlüğüne saygı gösterin. Sizlerin de üstüne basa basa ifade ettiğiniz gibi 'maazallah adaylığınız kabul edilir de engelli oluverirsiniz.' Eşit, erişilebilir ve engelsiz bir hayat dileğiyle!

Sağlık Hizmetlerine Erişim: Merkezi Hekim Randevu Sistemi

Elif Emir Öksüz

elifemiroksuz@gmail.com

TC Sağlık Bakanlığı'nın 2012 yılında hayata geçirdiği Merkezi Hekim Randevu Sistemi, vatandaşların doktor randevusu almalarına aracılık eden ülke çapında bir sistemdir. Bu sisteme 2013 yılında aile hekimleri de dâhil edilerek kapsamı genişletilmiştir. Artık doktora görünme ihtiyacı olan vatandaşlar www.mhrs.gov.tr adresini ziyaret ederek ya da 182 no'lu telefon servisini kullanarak randevu alabilmektedir.

Belki pek çoğunuzun çoktandır haberdar olduğu bu sistemle ben bugün tanıştım. İki yıldır yurtdışında olduğumdan bu sistemden haberim yoktu. Bugün, annem aile hekimine görünmek için randevu alması gerektiğini söyledi. İnternette randevu almak ücretsizmiş, fakat sistemin alternatifi olan 182 no'lu servis ücretlendiriliyormuş. Kendisi bilgisayar kullanmayı bilmediğinden ona yardımcı olmak istedim hemen. Öyle ya, Amerikalarda doktora yapan kızı için bu iş çocuk oyuncağıydı.

Siteyi açtım ve başlıklar arasında gezindim hemen. Randevu al gibi bir şey gelmedi kulağıma. Sonra control + f tuşlarıyla aratıp randevu linkini buldum. Açılan ekran bir giriş ekranıydı. Buraya annemin TC kimlik numarası ve şifresini girerek giriş yapmak istedim. O da ne? Ezeli düşmanım güvenlik kodu işte tam orada duruyordu.

Bu hüsrana, beni siteyi erişilebilirlik açısından detaylı bir inceleme yapmaya sevk etti. İşte benim deneyimlerime dayanan Merkezi Hekim Randevu Sistemi portalı. Benim deneyimlerime dayanan diyorum, çünkü belki bu sistemi sıkça kullanan görme engelli kullanıcılar benden daha az sorun yaşıyor olabilir. Bu noktada deneyimlerinizi benimle e-posta aracılığıyla paylaşmanızı rica ediyorum ki, okurlarımıza da bu gerekli bilgileri ulaştırabilelim. Ayrıca tüm anlattıklarımın Jaws 16, Windows 7 ve çoğunlukla Internet Explorer ile sınırlı olduğunu da belirtmek isterim.

Siteyi kullanarak randevu alabilmek için önce bir hesap oluşturmanız gerekiyor. Randevu linkini tıkladığınızda gelen giriş ekranından "yeni" linkini açarsanız hesap oluşturma kısmına geleceksiniz. Burada işaretli kutucukları doldurmanız zorunlu. Bu bölümde çok ciddi bir sıkıntı yaşadığımı söyleyemem. Cinsiyet seçimi için combo box gayet iyi çalışıyor. Size

verebileceğim en önemli ipucu, doğum tarihi ve telefonunuzu yazarken herhangi bir boşluk veya noktalama işareti kullanmamanız gerektiği. Sadece rakamları yazın, gerisini sistem hallediyor. Örneğin doğum tarihiniz 2 Mayıs 1970 ise, yalnızca 02051970 yazmalısınız. E-posta kısmı zorunlu olmasa da doldurmakta fayda var. Randevu bilgileriniz oraya geliyor. Kaydetme işlemi kolayca bulunabilen “kaydet” düğmesi aracılığıyla yapılıyor. Eğer bir yanlışlık varsa, hata mesajı çıkıyor. Hata mesajı kolay okunabilir ve kolayca kapatılabilir bir halde hazırlanmış. E-posta hesabınıza girip verilen linkten aktivasyon yaptıktan sonra işlem tamam. Ben telefon numaramı vermek istemedim fakat zorunlu olarak doldurmam gerekiyordu. Bu yüzden asla kimsenin olması mümkün olmayan 014 76 66 gibi bir numara uydurdum. Fakat telefon numaranızı vermekte de yarar olabilir, çünkü randevu bilgileri sanırım mesajla geliyormuş. Bir de randevunuzun iptal edilmesi gibi durumlarda size ulaşmaları için kullanılıyormuş.

Hesabı oluşturduktan sonra sıra geldi giriş yapmaya. TC kimlik no ve şifrenin altında bir güvenlik kodu var. Güvenlik kodunu “yenile” linki aracılığıyla değiştirebilirsiniz. Bu linkin altında “solda ne yazıyor” diye bir ifade duyacaksınız. Bu ifade ne bir link ne de başka bir şey. Kodu okumanız, dinlemeniz ve dolayısıyla da sisteme girmeniz mümkün değil. Google Chrome ile de denedim, değişen bir şey olmadı maalesef.

Bu noktada birinden yardım alıp kodu girdim ve sistemi incelemeye devam ettim. Açılan sayfada, il ilçe, hastane, klinik ve hekim gibi yazma alanları var. Yazma alanına girdiğinizde, aşağı ve yukarı oklar ile seçenekler arasında dolaşabiliyorsunuz. Fakat bu dolaşmadan ben pek verim alamadım. Bir şekilde il ve ilçe kontrolüm dışında değişiyor. İstemediğiniz bir il gelip kutucuğa yerleştiyse, kelimenin sonuna gidip silebilir ve istediğiniz ili yazabilirsiniz. Yazma alanından çıkmak için escape tuşunu kullanırsanız, girdiğiniz il veya her neyse değişmeden kalıyor. Tab tuşu da iş görebilir. Yaklaşık dört beş farklı seçim yaptım ve randevu sorgulattım. Tarih sınırı koymamama rağmen kayıt bulunamadı uyarısı aldım. Seçimlerim mi çok talihsizdi, yoksa, elle yazdıklarımı kabul etmiyor mu bilemedim. Sonuç olarak randevu alamadım.

Bu sorgulama ekranında bir de “aile hekiminden randevu al” düğmesi bulunuyor. Bu düğmeye bastığınızda kayıtlı olduğunuz aile hekimliği bilgileri, doktorun adı ve üç günlük bir çalışma takvimi çıkıyor. Baktığınız günün ertesi gününün takvimi direkt çıkıyor, sonraki günleri, tarihlerini tıklayarak açmalısınız. Saatler arasında dolanırken, eğer bir saat için link

diyorsa Jaws, bu saat boş demektir. Link sözcüğünü duymuyorsanız, bu saat dolu demektir. Bu bilgi, renk ve sembollerle görenlere sunuluyor.

İstedığınız saatin linkine tıkladığınızda yeni gelen ekranda tarih ve saat bilgilerini yeniden görüyorsunuz. Randevuyu almak için ilgili düğmeyi bulup enter tuşuna basıyorsunuz ve işlem tamamlanıyor. Randevunuzu oluşturmadan önce doktorunuza not yazabileceğiniz bir yazma alanı da var. Bu alan herkesin işine yarayacağı gibi pek ala engellilerin lehine de kullanılabilir. Örneğin, “ben işitme engelliyim, lütfen sıram geldiğinde sesli olarak adımları çağırma, kapıya adımları yazın” gibi bir şey yazılabilir.

Diyelim ki aldığınız randevuyu iptal etmek istiyorsunuz, ALO 182’yi arayıp iptal edebilir ya da yine sitenin randevu kısmından giriş yapıp iptal edebilirsiniz. Girişteki güvenlik kodunu aşsanız bile, randevunuzu tek başınıza iptal etmeniz pek mümkün görünmüyor. Internet Explorer ile açtığım sayfadaki “randevu geçmişi” ifadesi, link olarak tanımlanmadığından klavye ile açmanız mümkün olmuyor.

Sonuç olarak, tüm vatandaşlara hizmet veren bu sistemin erişilebilirlik açısından denetlenmediği, dahası bu konunun dikkate dahi alınmadığı açıkça belli. Bu portal için akıllı telefon uygulamaları olduğunu gördüm Google aramalarında. Fakat bu uygulamalar erişilebilir dahi olsa, bu bir çözüm sayılmaz. Herkes akıllı telefon sahibi olmak zorunda değil. Portalın en yalın haliyle erişilebilir olarak tasarlanması gerekmektedir. Bu portalın görme engellilerin kullanımına uygun tasarlanması, ne ek bir bütçe ne de büyük bir teknoloji gerektiriyor. Sitenin tasarımı aşamasında bir iki küçük noktaya dikkat edilmiş olsaydı bu sorun en baştan ortadan kalkardı. İşte yine geldik yasal düzenleme ve denetim mekanizmalarına. Sağlık bakanlığı eğer 1 trilyon ceza alsaydı bu sistemi erişilebilir yapmadığı için, o zaman belki ileriye dönük bir şeyler değişirdi. Öyle üç beş zaten ilgili öğrenmeye açık kişiye bilinç eğitimi vermekle ancak bu kadar yol alabilmişiz. Bu sistemle ilgili tecrübelerinizi benimle paylaşın. Belki bir erişilebilirlik kampanyası düzenleriz hep birlikte. Sistemin hala gelişime açık olduğunu okudum. En azından bu umut vaadediyor. Hepinize sağlıklı günler dilerim.

Erişilebilir Belge Hazırlamanın Üç İpucu

Engin Yılmaz

engin_yilmaz@yahoo.com

Merhaba değerli dostlar,

Bu ayki yazımda sizlere erişilebilir belgeler hazırlamak için kısa ipuçları vermek istiyorum. Bu ipuçlarını özellikle görme engelli öğrencileri, çalışma arkadaşları veya ofis programlarıyla çalışan tanıdıkları için çeşitli belgeler hazırlayan herkese yönelik olarak yazacağım.

İçinde resimler olan bir PowerPoint sunusu hazırladınız, bir görme engelliye resimlerde neler olduğunu nasıl anlatırdınız?

Aynı biçimde, hazırladığınız MS Word belgesine anlatımınızı güçlendirmek için koyduğunuz resimleri nasıl betimlersiniz?

Peki iletişim bilgilerinin doldurulmasını istediğiniz bir Excel tablosunda kişilerin satır ve sütun başlıklarını kolayca görebilmeleri için ne yapmalı?

İşte bunun gibi soruların aslında çok kolay yanıtları var. Aşağıdaki ipuçlarına bundan sonra hazırlayacağımız belgelerde dikkat ettiğinizde, belgenizi bir görme engelli için de erişilebilir hale getirmiş olacaksınız.

Gelin Power Pointle başlayalım işe. Bir seminer, çalıştay veya kendi öğrencilerimiz için sıkça kullandığımız bir araç Powerpoint. Resimler de sunumların olmazsa olmazı neredeyse. Bir Power Point dosyasını görme engelli biriyle paylaştığımızda bu resimlerin bir anlam ifade etmesi için ne yapmalı sizce? İşte resimleri görme engelli için erişilebilir biçimde betimleme adımları.

1. İçinde resim olan Power Point slaydı üzerine geliyoruz.
2. Resim yer tutucusunu seçip üzerinde sağ tıklıyoruz. Görme Engelli biri yer tutucusu üzerine tab tuşuyla gelebilir ve sağ tıklamak için uygulama tuşunu kullanabilir.
3. Çıkan menüden resim biçimlendir öğesine tıklıyoruz.
4. Gelen listeden Diğer metin öğesini seçiyoruz.

5. Burada başlık ve açıklama diye iki yazma alanı göreceğiz. Açıklama alanına resimle ilgili betimlememizi yazıyoruz. Örneğin Ormanlık bir alanın resmini koyduysak “Çam ağaçlarıyla kaplı bir ormanlık alan, Ağaç dallarında kuşları görüyoruz” tarzı bir betimleme yazabiliriz.

İşte bu kadar. Daha sonra bir görme engelli sunuyu açıp F5 ile slayt gösterisine geçtiğinde, içinde resim olan slayda geldiğinde, ekran okuyucusu sizin yazdığınız betimlemeyi okuyacak ve gösterecek. Görsel olarak bu betimleme görünmeyecek telaş etmeyin. Ekran okuyucular buradaki kodlara hâkimdir ve doğrudan betimlemeleri okuyabilir. Ama bunu yaparken de resim ve yazının estetiğinden herhangi bir ödün vermemiş olursunuz. Burada hazır yeri gelmişken, şunu çok açık yazayım, erişilebilir bir belge veya web sayfası hazırlamak içinde hiç resim olmayan düz bir sayfa hazırlamak, içine hiç flaş koymamak anlamına gelmez. Bu, tamamen uydurma bir bilgidir. Hele hele erişilebilirlik ve estetik birbirinin karşıtı kavramlardır demek külliyen yalandır sakın inanmayın.

Bir Word belgesi hazırlarken de, içine dilediğiniz resimleri koyabilir, bu resimleri de yukarıdakine benzer betimleyebilirsiniz. İşte atmanız gereken adımlar:

1. Önce, belgeye eklediğimiz resmi veya şekli seçili hale getiriyoruz. Eğer görme engelliysek, Bunun için Ekran okuyucunun Grafik deyip rakamlar söylediği resmin üzerine geliyoruz ve iki kez F8 tuşuna basıyoruz. Veya Ctrl+Shift+O yaparak belge içindeki resimleri listeliyoruz. Burada dilediğimiz resim üzerinde enter yaptığımızda, o resim seçilmiş olacak.
2. Resim üzerinde yine sağ tıklıyoruz veya uygulama tuşuna basıyoruz.
3. Çıkan Menüden Resim Biçimlendir Öğesine tıklıyoruz.
4. Gelen Listedeki Diğer Metin öğesini seçiyoruz.
5. Açıklama yazma alanına dilediğimiz betimlemeyi yazıyoruz.

Böylece tıpkı Power Point sunularında olduğu gibi görme engelli kişi belgeyi okurken, resim üzerine geldiğinde ekran okuyucu program ona yazdığınız betimlemeyi okuyacak.

Ne kadar kolay değil mi? Esasına bakarsanız, erişilebilirlik bence üşengeç olmamaktır. Yazılan her resim, verilen her bağlantı için aslında isim, rol ve etiket koymak mümkün. Ama insanlar “Ne gerek var” dedikleri için bu basit ayrıntılar göz ardı ediliyor ve sanki bir bilgiye erişememenin suçu körlükmüş gibi yansıtılıyor. Hâlbuki temel sorun “Ne gerek var” demek.

Gelelim Excel tablolarına. Geçenlerde Selen Özel bilgi yarışmasının puanlamasını hazırlamak amacıyla bir Excel tablosu oluşturdum. Tablonun ilk satırında sırasıyla grup adları yazıyor, her satırda da sorulara göre grup puan aldıysa bu puan yer alıyordu. Yani satırlar soruları, sütunlar da grupları temsil ediyordu. Böyle tablolarda örneğin sekizinci soru için grupların puanlarını girerken, hangi sütunun hangi gruba karşılık geldiğini tahmin etmek güçleşebiliyor. Hele bu seneki gibi oturum başına 8 grup düşüyorsa, hata yapma olasılığı yüksek. Görsel olarak sütunun en tepesine bakıp başlığı görmek mümkün, ama bir görmeyen de çaresiz değil. Eğer gerekli ayarlamaları daha Excel dosyasını yaparken oluşturursanız, ekran okuyucu programlar çalışma sayfasının hangi satırında olursanız olun, her sütun ve satırın başlığını okuyacaktır. Yapmanız gerekenler yine çok kolay.

1. Önce başlık olarak kullanacağımız sütun veya satırın kesişim noktası olan hücreye geliyoruz. Bu, çoğunlukla A1 hücresi olabilir.
2. Burada şerit menüsünden, Formüller sekmesine, oradan Tanımlı adlar bölümüne, oradan da Ad tanımla öğesine tıklıyoruz.
3. Gelen yazma alanına title yazıyoruz ve tamam yapıyoruz.

Hepsi bu. Artık hangi bilgisayara kopyalarsanız kopyalayın, görme engelli bir kullanıcı ekran okuyucusuyla bu Excel dosyasını incelediğinde, A sütunu satırlar için, birinci satır da sütunlar için başlık noktası olarak kabul edilecek ve hücre verisi öncesinde kişi bu başlığı duyacaktır. Bu da kullanıcının daha hızlı, verimli ve hatasız veri girişi yapmasını veya veri incelemesi yapmasını sağlayacaktır.

İşte böyle değerli dostlar. Hayatı erişilebilir kılmak, öyle düşündüğünüz kadar zor değil aslında. Bunun için, öyle gözlerinizi kapatıp, kulaklarınızı tıkayıp, tekerlekli sandalyeye de oturmanız gerekmiyor. Aksine tüm duyu organlarınızı ve aklınızı açıp, engelli insanları biraz dinlemek kâfi.

Ötekiler

Deniz Aydemir Döke

daydemird@gmail.com

Farkında olalım ya da olmayalım her birimiz pek çok kimliğe sahibiz. Kimlik gelişimi bazı sorulara verilen cevaplarla oluşur. Tatum (2013) kimliklerimizin oluşumunda sorduğumuz sorulara aşağıdaki örnekleri veriyor:

Ben kimim? Anne babam benim kim olduğumu söylüyor? Arkadaşlarım benim kim olduğumu söylüyor? Öğretmenlerimin ve komşularımın yüz ifadelerinde ve sözlerinde bana ne gibi mesajlar veriliyor? Kendi hakkımda medyadan ne gibi şeyler öğreniyorum? Etrafımdaki kültürel figürlerde nasıl temsil ediliyorum? Yoksa resimde hiç yok muyum? Yetiştığım sosyal konsept nasıl? Etrafımda kendim gibi kişiler mi var? Yoksa ben sosyal çevremde bir azınlık mıyım? Benim yetiştığım evde resmi dil mi konuşuluyor yoksa başka bir dil mi? Bir köyde, şehirde, varlıklı bir mahallede ya da bir tecrit bölgesinde mi yetiştim?

Bu sorulara verilen cevaplarda oluşan kimliklerden bazıları ayrıcalıklı, güçlü ve ezen taraf olurken diğerleri ayrıcalıksız zayıf ve ezilen taraf yani ötekiler olur. Tatum'a (2013) göre ötekileştirme yedi temel sınıfta yapılır; Irk ve etnik köken, cinsiyet, din, cinsel yönelim, sosyoekonomik statü, yaş ve engellilik hali.

Şimdi bu sorulardan bazılarını bir engelli birey gözüyle bakalım. Ben kimim? Burada engelli olup olmamayı kimliğinizin bir özelliği yapıp yapmamanız durumu sizin engellilik bakımından kim olduğunuzu değiştirir. Ben mesela kimliğimde engelli olmayı barındırıyorum, kör olmak benim bir özelliğim, aynı kadın olmam, 1.62 m uzun olmam, kumral olmam gibi bir şey. Ama engelli olmak toplumda ast guruba ait olmak anlamına geldiğinden, çoğuna göre bu bir kimlik parçası olmamalıdır, engelli olmak saklanan, utanılan, ya da aşağılanan bir durumdur, böyle düşünen ya da hisseden, baskın gurubun engellilik algısını içselleştirmiş engelliler aslında engelli olmamak için ellerinden geleni yaparlar. Bu bazı siyahların ten renklerini açmak için beyazlatıcı kremler kullanması gibi bir durumdur.

Ailem benim kim olduğumu söylüyor? Bu durumda da pekçok farklı tutum vardır. Bazı ailelerde engelli çocuk bir çile ve kaynakları tüketen bir haşare olarak görülür. Bu ailelerin

çocukları kendilerini değersiz bir yük istenmeyen ve sevilmeyen biri olarak görürler. Bazı ailelerde engelli çocuk çok sevilir ve kırılacak nadide bir porselen gibi korunur. Bu aileler her şeyi çocukları için yapar ve ondan hiçbir şey beklemezler. Böyle bir ailenin engelli çocuğu sevildiğini hisseder ama kendini yetersiz ve bir işe yaramayan, kendi kendine bir şey beceremeyen asalak bir kişi olarak görür ve kendini ailesine mecbur ve bağımlı hisseder. Bir başka ailede engelli çocuk herkes kadar değerlidir ve sevilir, engelli çocuk desteklenir ama bağımsız yaşam becerileri geliştirmesi için de yüreklendirilir. Bu ailelerin çocuklarından yetenekleri ile orantılı yüksek beklentileri vardır. Bu ailelerin engelli çocukları kendilerini değerli ve sevilmeye laik biri olarak hissederler, hayata katılmak için diğerlerinden farklı da olsa yapabilecekleri şeyler olduğunu fark eder ve kendilerine hedef koyabilirler. Koyulan bu hedeflere ulaştıkça başarabileceklerine dair olan inançları artar.

Başkalarından nasıl mesajlar alıyorum? Fanusumuzdan çıkıp başkalarıyla karşılaşmaya başladığımızda karmakarışık mesajlar almaya başlarız. “Maşallah çok akıllı” “çok da güzelmiş maşallah, tedavisi yok mu?”, “Allah öbür dünyada mükâfatını verir.” “ Allah çekemeyeceğiniz çile vermesin, buna da şükür.”. Bu konu komşu ya da diğer sağlam yetişkinlerden gelen tepkilerde en çok da sonucusu benim sinirimi bozuyor, Ben çekilecek bir çile miyim? Bazı nadir diğer yetişkinler sizin ihtiyaçlarınıza duyarlı davranırken sizi ötekileştirmemeyi başarır ama bunlardan bulmak baya zordur. Arkadaşlarınızdan aldığınız mesajlar da karmaşıktır, bazen istenmeyen çocuk olursunuz, onlar sizin nasıl oyuna katılabileceğinizi bilmez. Ben bu çocuklara bir yetişkin olarak kızmıyorum, ne de olsa çocukturlar ama bu durum hep canımı sıkardı küçükken. Bazı başka çocuklarla ise çook da iyi arkadaş olabilirsiniz.

Medyada sizin temsil edildiğiniz ya çok azdır ya da basma kalıp temsillerden ibarettir. Benim çocukluğumdaki hiçbir çizgi filmde engelli bir karakter olduğunu hatırlamıyorum. Filmlerde veya dizilerde yer alan engelli karakterler ise nedense hiç ilham verici değildi. Şu anda kültürel bir temsilde yer alan bir engelli figürü aklıma gelmiyor, eğer sizin aklınıza gelirse bize dergimizin facebook sayfasından yazın lütfen.

Son olarak yetişilen çevreye gelirse, etrafımda benim gibi kişiler var Mı? Bu biraz karmaşık bir mevzu, eğer engelliyseniz etrafınızda sizinle benzer bir durumda olan birileriyle muhatap olmak, rol modellerine sahip olmak kendi potansiyelinizi anlamak ve gerçekleştirmek bakımından gereklidir. Ancak bu durumumu baskın gurup döndürüp kendi lehlerine kullanmak ister hep. “ama orada hep kendi gibilerle olur, kendini eksik hissetmez”, “Ama

orada her şey engellilere göre düzenlenmiş, erişilebilir durumda, orada daha rahat yaşar”. Baskın gurubun her iki söylemi de engellileri tecrit edip gözden uzağa koymanın, engellileri engelli köyelerine, engelli kurslarına, engelli eğlencelerine... mahkûm etmenin kılıfıdır. “Ama biz hep onların iyiliğini düşünüyoruz, bunlar da kıymet bilmiyor canım.” Şimdi en kıymet bilmeyen üslubumla yine sağlamları yani baskın gurubu eleştireceğim, hem kör hem nankör halim geliyor sıkı durun. Bu iyi niyetin altında ne gibi şeyler yatıyor dersiniz? Engellilik bir farklılık değil de bir eksiklik olarak görülüyor. Şimdi biz tüm mavi gözlü olanlar için ayrı okullar, köyler, işyerleri ve oyun alanları yapsak ve onlara desek ki siz nadir bulunuyorsunuz, ondan herkesin içinde kendinizi dışlanmış hissetmeyin diye biz sizin için bu mekanları yaptık, gidin oralarda takılın, bizim yanımıza gelemezsiniz, bizim size göre imkânlarımız yok zaten” desek nasıl olurdu? Özünde engellileri tecrit etmenin üç sebebi var: (1) “Sizi görmeye dayanamıyoruz, çekilin gözümüzün önünden sizi ucubeler”, (2) “şimdi bu topluma engelliliğin pek çok farklılıktan biri olduğunu anlatmak ve onlara çeşitliliğin güzel bir şey olduğunu öğretmek işimize gelmiyor zira biz bu toplumu biz ve onlar kalıpları üreterek, bir başka gurubu hor görerek yönetiyoruz, çeşitliliğin bir zenginlik olduğunu farkederlerse yandık”, (3) “Benim senin hayatını erişilebilir kılmaya gücüm var, bir çerez parası ya da bir ayakkabı kutusunu doldurmaz bile bu yatırım ama bu yatırımı yapmaya niyetim yok zira sarayımın elektrik parasını nasıl öderim sonra. Sana özel yerler yaptım, git oralara haline şükret, arada bana da dua et”. Bu varsayımlar siyasi görüşten bağımsız olarak tüm yöneten kesimler için geçerlidir. Zira yönetimde kalmak için azınlıklara ve onların ihtiyaçlarına eğilmezsiniz, çoğunluğun oturduğu tribüne oynarsınız ki oylar gelsin.

Uzun lafın kisası baskın gurup elinde gücü bulundurur ve sistematik olarak güçlerini ve ayrıcalıklarını kendi lehlerine kullanırlar. Ezilen gurup ise baskın guruba tabidir, oyunu onların kurallarıyla oynar ya da benim gibi fırsatını buldukça böyle şeyleri dile getirir.

Bu Ara kültürlere duyarlı psikolojik danışma ile ilgili şeyler okuyorum, ilham perilerim o taraftan geliyor, bakalım benim nankör periler ne yönden gelmeye devam edecek bir dahaki sayımızda.

Kaynakça

Tatum, Beverly Daniel. "The complexity of identity: Who am I." Readings for diversity and social justice (2000): 9-14.

Travma mı Değil mi?

Eylem Yurtsever

eylemyurtsever@gmail.com

Geçen sayıda hem kör hem de sağır olmanın benim için en önemli sıkıntısından bahsetmiştim size. Gerçi bahsettiğim şey, az duymaktan değil de; insanlara bunu açıklayamamaktan ya da açıkladığım insanların anlattıklarımı yeterince önemsememesinden duyduğum sıkıntıydı.

Şimdi de sizlere, işitme kaybım olduğunu nasıl anladığımı anlatacağım.

İlginç bir şekilde, bunu anlamama sebep olan şey, basit bir ortakulak iltihabıyla duyan kulağımın tamamen kapanmasıydı. Böylece diğer kulağımın çok az duyduğunu öğrenmiş oldum.

O zaman ilkokuldaydım ve çocukluktan beri bağımsız harekette zorluklar yaşamaktaydım. Daha kötüsü işitme kaybımın olduğunu bilmediğim için, bağımsız hareket ederken ki zorlanmamın kendi beceriksizliğimden olduğunu zannediyordum. Herkes de böyle diyordu zaten.

Çok iyi hatırlıyorum... O günden birkaç gün önce okul olarak pikniğe gitmiştik ve benim kulağım çok ağrıyordu. Öğretmene söylediğimde bana ilaç vermesine rağmen ağrım bir türlü geçmemişti. İki ya da üç gün kulağım ağrımaya devam etti; ama gitgide azalıyordu. En çok ağrıdığı gün pikniğe gittiğimiz gündü. O gün kalktığımda ağrı gitmişti; ama her yer sessizdi. Önce kahvaltıya geç kaldığımı ve hiç kimsenin beni uyandırmadığını sandım. Kalkıp giyinmeye koyuldum. Birden birisine çarptım; ama hiçbir şey duymuyordum. Sersem gibiydim. Sonra dolaba çarptım. Dolaplarımız metal olmasına rağmen ondan da bir ses duymamıştım. Bu kez bilerek dolaba bir yumruk attım. Güçlü bir ses gelmesi gerekirken derinden gelmişti ses...

İşte o zaman sağır olduğuma emin oldum. Geçici ya da kalıcı falan diye düşünmemiştim. Aslında ilginç bir şekilde, farklı hiçbir şey düşündüğümü hatırlamıyorum.

Sağır olmuşum işte... Durum buydu; ama bu durumu kimseye söylemek istemiyordum. Kimseye bir şey demeden yemeğe gittim; ama hiçbir şey yemeden kalktım. Derslerde

birtakım sesler duysam da duyduğum sesleri anlamıyordum. Teneffüslerde öylece oturuyordum. Bir kere, Türkçe dersinde, Huriye Pınarı diye bir okuma parçasını işliyorduk, öğretmen karşıma gelip bir şeyler söyledi. Adımı duydum. Sesi biraz tiz olduğu için bir şeyler anladım gibi; ama kalkıp bir şeyler geveleyip oturdum. Konuşmaya cesaretim yoktu...

Bu durum için cidden şükrediyorum ki, o gün cumaydı. Annem geldi, eve gittik; ama hiçbir şey konuşmuyordum. O ne konuşuyor bilmiyordum. Sadece otomatik davranıyordum. Eve girer girmez anneme çok sakın bir tavırla kelimesi kelimesine: “Anne, biliyor musun? Ben sağır oldum,” dediğimi hatırlıyorum.

O sonradan, beni test etmek için bana küfrettiğini, hiçbir tepki vermemem üzerine de inandığını söyledi.

Annemden fark edebileceğim bir tepki, yani duyamadığım için tepkisini fark edemediğimden bana dokunarak ya da buna benzer bir şekilde gösterebileceği türden bir tepki görmeyince, ağlayıp bundan böyle herkese kötü davranacağıma, hiçbir zaman iyi bir insan olmayacağıma yeminler ettiğimi çok çok net hatırlıyorum.

O anlar sanki bir kredi kartına işlenen rakamlar kadar net zihnimde...

Her neyse... Annemden yine fark edebileceğim bir tepki görmeyince odama girip çalmaktan çok hoşlandığım orgumu parçalamaya giriştim. Nasıl olsa artık onun sesini duyamayacaktım.

Ardından annem beni sanki duyacakmışım gibi tiyatroya götürdü. Az duyan kulağıma tiyatro ve Gılgamış diye bağırdığını hatırlıyorum sadece. Galiba oyunun ismi Gılgamış'tı.

Sonra annem sesi cidden tiz olan bir arkadaşına bana kitap okumasını rica etmiş. Bana bağıra bağıra kitap okumuştum arkadaşım... Sağ olsun. Çok mutlu olmuşum... O anki rahatlamışlığımı anlatmak için hiçbir sözcüğün yeteceğini sanmıyorum.

Bunlar art arda olan şeyler değil aslında. Sadece benim hatırlayabildiklerim. Ben ne kadar böyle kaldığımı hatırlamıyorum. Neyi duyup neyi duymayacağımı bile bilmediğim bir sessizlik... O zamanları ancak bu şekilde betimleyebiliyorum.

Ardından, bir doktora gittik ve doktor teker teker tüm aletleri az duyan kulağıma doğru anlatıp muayene etti beni. Hala görüşürüz. Hayatımda birine minnettar kalacaksam açık ara o

adam olurdu herhalde. Sonra beni ameliyata aldı ve ameliyattan çıktığımda kulağım duyuyordu. İlk duyduğum ses doktorların ayak sesleriydi. Mucize gibi gelmişti bana.

İlk işimiz annemle bir kitapçıya gitmek oldu. Sesini içiyordum adeta annemin. O gün bütün gün bana kitap okuduğunu hatırlıyorum...

Tüm bu anlattıklarım aslında benim için travmatik şeylerdi; ama şimdi iyi ki onları yaşamış olduğumu düşünüyorum. Aksi halde bir beceriksiz olduğumu zannedecektim. İşitme kaybımı kimbilir ne zaman fark edecektim ve bunun için bir önlem almamış olduğumdan eksik bir şekilde yaşıyor olacaktım. Cihaz kullanmadan bağımsız hareket etmem, tabiri caizse Allah'a kalmış olacaktı; çünkü dengesiz bir şekilde duyduğum için az gören insanlarda olduğu gibi neyi ne kadar duyduğuma bir türlü emin olamayacaktım.

Doktorumun bana dediğine göre işitme kaybım gittikçe artacaktı. Doğrusunu söylemek gerekirse bu beni çok korkutuyor; ama bu korkum, hayatı yaşamama ve bunun için önlemler düşünmek için kafa yormama engel olmuyor.

Genellikle, görmemesi yanında az duyan ya da hiç duymayan insanlardan bahsedildiği an Hellen Keller gelir akla. Oysa fikrimce Hellen Keller bir istisnadır. Varlıklısıdır çünkü. Sokaklarda yaşayan bir körün iphone kullanması kadar imkânsızdır Hellen Keller'e sağlanan imkânların bana ya da benim durumumda olan bir insana sağlanması. Hatta şu anda kullanmakta olduğum işitme cihazı, varlıklı bir arkadaşım olmasaydı satın almakta çok fazla zorlanacağım bir miktara alındı. O olmadan önce kullandığım cihaz en ufak bir gürültüyü katbekat büyütüp beynime ilettiğinden beni stresli bir insan haline getirmekten başka işe yaramıyordu. Ayrıca, devletin bir işitme engelliye sağladığı imkânlar da içler acısı zaten...

Onun için kendimi hiçbir şekilde Hellen Keller'la kıyaslamayacağım. Kendime haksızlık ederim çünkü... Fakat yine de kendisi gibi bir modele sahip olmak, görme ve işitme duyularını kaybeden insanlar için oldukça cesaret verici.

Hazırakonu Tipi Sakatların Linçsel Dönüşümü Üzerine Spontane Çeviriler

Mihri İlke Çeperli

homoibretus@gmail.com

İğneyi kendimize çuvaldızı “refakatçimize” batıralım ibrettaşlar :) “Ay bilinçlenmiyolar hüüüü” “Seçimlerde sakatları kimse düşünmüyor böööö” veya “Bize şunu yapsınlar, yok yok şunu da yapsınlar, ama aslında şunu yapmış olsunlar.” gibi hezeyanlarla mail kutularımızı dolduran çoğu sözde sakat aktivistinin aslında Shift’ten Enter’a gitmeye bile üşendiğini artık bir fark etmesi iyi olacak gibi.

Başlığı şöyle açıklayayım: Aslında sakat kültüründen üzerimize yapışan bir hazırcılık kültürü var, açık konuşalım. Sürekli bir şeyler olsun, değişsin falan istiyoruz da, bunu yapmak için hiçbir çabamız da yok aynı zamanda. (Körler derneğinde domino eşliğinde grup terapisi yapmayı, mail gruplarında dünyayı kurtarmayı saymazsak.) Neyse, ama bu arkadaşlar “hazırcısın” dendiğinde küfür yemişçesine hiddetleniyor. Nedeni de, hazırcıların körler dünyasında nedensizce linç ediliyor oluşu. E bu da pek narin yürekli, pohpohlanmaya alışkın ibrettaşımızı linçsel dönüşüme zorluyor; minik yürekli masum meleşimiz de toplum mühendisleriyle anlaşıp aklını kiraya veriyor. Sonuç? Bu insanlarda aşılammış bir hazırcılık ve “bavul sakatlık” var ama linç edilmemek için çaktırmıyor. Neyse ki, bu insanların duygularına, spontane çeviri yöntemiyle tercüman olan sadık ibretkarımız Nükhet Keçiler, bu ibretliklerin sık görülen söz ve davranışlarının İbretçe-Türkçe çevirisini yapacak.

1) İbretçe: 2015 seçimlerinde hiçbir parti sakatlarla ilgili bir şey yazmadı. Biz hep ezileniz JNP de bize ayrımcı, MYP de. Ben neden Çarkların Teokratik Serkeşliğine destek vereyim ki?

Türkçe: Bana ne ben evden dışarı çıkmıyacam. Çıkmıyacam işte! Onlar bizi sevmiyo. Biz ne hakkımızı arıycaz, mücadele mi vericez bi de? Zaten engelli diye bişey var, gözlerine mi sokucaz? Onlar bana gelicek taam mı? Kaputoğlu gelip bana çikolata yedircek o kadar! Ben ne ilgilecem siyasetle, çünkü engelli ayrımcılığı da siyasi bişey. Biz evden dışarı çıkmıyoruz, maaşımız bile kargoyla geliyo, ama siz bize topluma karışmıyolar diyosunuz. Küstüm ağlıyacam işte oh olsun!

İbretlik Not: Keçiler’i kaçırdım, ben Homo İbretus. Çocuksu bir konuşmayla çevirdim diye yürekleriniz örselenmesin. Ama “Hem pastam dursun, hem karnım doysun.” kafası bana çocukça geliyor. Yanlış anlaşılmasın, kimseyi x partisini veya y siyasi görüşünü desteklemiyor diye eleştirmiyorum. Eleştirdiğim şey, hiçbir alanda var olmaya çalışmayıp, üstüne o alanlarda var olanları “Niye bizim de orada var olabileceğimizi düşünmüyorlar?” diye eleştiren ibrettaşların anlamsız tripleri.

2) İbretçe: “Otobüste insanlar yerlerini bize vermesinler, bunun yerine insanlar otobüste bize yer versinler. Bize sokakta para vermesinler, o paraları derneğe bağışlasınlar, dernek de o parayla bize bilgisayar alsın. Sırf sevgiye ihtiyacımız olduğunu düşündükleri için bize yapmacık sevgi gösterilerinde bulunmasınlar, ama bizimle her halükarda arkadaşlık etsinler.”

Türkçe: “Bize yardım edin, her şeyimizi yapın. Ama bunu lütufta bulunur gibi yapmayın, kölemizmişsiniz gibi yapın. Gururumuzu okşayın. Para verilince dilenci gibi hissediyoruz ama bedava akbile, bağışla gelen akıllı telefona can kurban. Yemişiz gururunu!”

İbretlik Not: “Durumumuz yok rööö” diye bağırmayalım. Ayda 4500 TL kazanan adamın bile beleş kartı var. Ulaşım haktır satılamaz diyorsan da, akbil basma turnikeden atla. Ulaşım haksı herkese hak, politik mücadele alanlarını kendi menfaatlerimize göre eğip bükmeylem lütfen.

3) İbretçe: “Biz yürüyemiyoruz diye ayaklarımızı oynatamıyoruz mu sandınız? Bizim görmeyen gözlerimiz, sarıya sarı, kırmızıya kırmızı der. Bizim bir kolumuz yok diye bizi tek kollu mu sandınız, bizim iki kolumuz var.”

Türkçe: “Bizim bu dünyada yapamayacağımız hiçbir şey yok, bir gören gibi renkleri algılarız, yüzleri tanırız. Biz tekerlekli sandalyedeyiz ama ayaklarımızla yürüyormuşuz gibi davranın bize!”

İbretlik Not: Biz hiçbir zaman olmayanı varmış gibi sunmadık. Hiçbir zaman “Biz sakatlar her şeyi sakat olmayanlarla aynı şekilde yaparız.” demedik. Elbette ki bir kör, görenle aynı yöntemi kullanarak yemek yapmaz, böyle bir çabası da olmaz. Asıl amaç, yemeği yapmaktır; yemeği görerek yapmak değil. Sakatlar farklı yollarla aynı sonuca ulaştığının farkındadır ve bundan gocunmazlar.

4) İbretçe: “Allah rızası için Şu gözleri görmeyen kardeşinizden ‘tencere kulpu demiri parlatma solüsyonu damlalığı’ alın, bakın gözlerim de görmüyor.”

Türkçe: “Bakın ben dilenci değilim, yeminle bak. Sonuçta para istemiyorum ki, karşılığında bir Şey satıyorum. Kullanın kullanmayın, ben size bir Şey satıyorum. Yazmayan kalemler, 2 yaş bebek çorabı, gazı bitmiş çakmak, ama olsun. Ben dilenmiyorum.”

İbretlik Not: Dilenmek sadece “Bana para verin.” Demekle olmaz. İşinize yaramayan bir nesneyi satmaya çalışan, bunu yaparken de sakatlığını özellikle vurgulayan hareketler yapan (bastonunu yere vuran, işitme cihazını gösteren, boynuna sakat kimlik kartı asan) kişi de linçsel dönüşüme uğramış bir dilencidir.

5) Daha yazacaktım ama editör beni terlikle kovalayacak, teslim tarihini kaçırdım. Tek ayak cezası alıyorum zaten kaç aydır yazmadım diye. Sınıfta bırakacak kesin :D